

Remissvar – Nationella riktlinjer för måltider i skolan

Till: Livsmedelsverket

Från: Kost & Näring – branschföreningen för offentliga måltider, Fokusgrupp förskola och skola

Datum: 2025-06-16

Diarienummer: 2023/04634

Inledning

Kost & Näring tackar för möjligheten att lämna synpunkter på remissversionen av *Nationella riktlinjer för måltider i skolan*. Som branschförening för måltidschefer och koststrateger/utvecklare i offentlig sektor anser vi att riktlinjerna måste ge ett tydligt stöd för både strategisk styrning och operativ genomförbarhet.

Övergripande synpunkter

Då vi haft förmånen att medverka i framtagandet av riktlinjerna inom området anpassade måltider och specialkost upplever vi att våra inspel har beaktats.

Vi välkomnar att riktlinjerna tar ett helhetsgrepp om skolmåltiden och lyfter dess betydelse för hälsa, lärande och hållbar utveckling. Särskilt positivt är:

- Att måltidsorganisationens roll tydliggörs som en del av skolans samlade uppdrag.
- Att hållbarhetsperspektivet integreras i hela måltidskedjan.
- Att styrning och samverkan mellan professioner lyfts fram.
- Att gymnasieskolan inkluderas i dokumentets rubrik – men konstaterar att innehållet i flera delar inte är anpassat för gymnasiet (t.ex. pedagogiska måltider, lagkrav på kostnadsfria och näringsriktiga måltider).
- Önskemål om en mer lättläst och spridningsbar kortversion av riktlinjerna som komplement.

Förslag till förbättringar

Vi har särskilt granskat avsnitten *Näringsriktiga måltider*, *Integrerade måltider*, *Mål och indikatorer* samt *Säkra måltider* och vill framföra följande synpunkter:

1. Näringsriktiga måltider

Styrkor:

- Vi välkomnar den tydliga strukturen och det pedagogiska upplägget, särskilt användningen av tabeller och sammanfattningar.
- Måltidsmodellen är ett värdefullt verktyg för samverkan mellan måltidsverksamhet och skola.
- Tabell 6 upplevs som ett konkret stöd i arbetet med bra livsmedelsval.
- Vi ser positivt på att Livsmedelsverket tar ansvar för en checklista kopplad till näringsriktighet. Många kommuner erbjuder flera rätter, vilket kan minska matsvinnet men försvårar näringsberäkning – checklistan blir då ett användbart verktyg.

Utvecklingsområden:

- Måltidsorganisationerna efterfrågar tydlig vägledning – men det får inte uppstå motsättningar mellan krav på näringsberäkningar och checklistor. Klargör vad som faktiskt krävs: näringsberäkning eller annan uppföljning. Det blir missvisande om detaljerna förutsätter näringsberäkning.
 - Harmonisera budskapet kring helfeta mejeriprodukter och nyckelhålmärkning.
 - Rådet om fet fisk två gånger per fyra veckor är svårt att följa på grund av höga råvarupriser.
 - Efterfrågan finns på vägledning kring bakning av eget bröd i köken – med fokus på fiber och fullkorn.
 - Vi föreslår att svenska råvaror som potatis, baljväxter och spannmål lyfts tydligare i tabell 6.
 - Om vatten rekommenderas som måltidsdryck i första hand finns risk att mjölk väljs bort helt. För barn med dålig aptit eller särskilda behov kan mjölk vara ett viktigt näringstillskott.
 - Anpassningar för elever med NPF är ofta gynnsamma för alla, men det är svårt att erbjuda oblandade alternativ (t.ex. rent kött istället för köttgryta) utan att kraftigt belasta personalresurserna.
-

2. Integrerade måltider

Styrkor:

- Det är positivt att riktlinjerna tydliggör ansvarsfördelning och att samverkan med Skolverket lyfts fram – detta har även bekräftats i vår dialog med Elevorganisationerna och Skolverket.
- Indikatorerna ger möjlighet till uppföljning och kan bidra till utvecklingen av nationella nyckeltal.

Utvecklingsområden:

- Riktlinjerna bör i högre grad rikta sig till skolledare och pedagogisk personal, gärna med bindande formuleringar.
 - Begreppet *pedagogisk lunch* behöver definieras och förtydligas, särskilt i relation till arbetsgivaransvar och ersättningsfrågor. Huvudmannens ansvar är lagstadgat men skapar ändå praktiska problem – en översyn rekommenderas.
 - Vi föreslår ett sammanfattande material riktat till rektorer.
-

3. Mål och indikatorer

Styrkor:

- Vi stödjer införandet av nationella mål och indikatorer som kan ersätta lokala uppföljningar och bidra till ökad likvärdighet.
- Möjligheten att välja relevanta mål utifrån lokala förutsättningar är positiv.

Utvecklingsområden:

- Tydligare ansvarsfördelning behövs för uppföljning och rapportering.
 - Vissa mål är svåra att mäta utan näringsberäkningar – här krävs vägledning.
 - Indikatorerna bör kopplas till skolans systematiska kvalitetsarbete. Vi föreslår att en nationell enkät utformas i samverkan med Skolverket.
 - Indikatorerna behöver konkretiseras för att möjliggöra en mer likvärdig bedömning.
-

4. Säkra måltider

Styrkor:

- Informationen om livsmedelslagstiftningen är tydlig och lättillgänglig.

Utvecklingsområden:

- Elevhälsans roll i specialkosthantering bör tydliggöras.
 - Intyget från vårdförloppet (s. 57) bör illustreras i form av en QR-kod eller bild.
-

Avslutning

Kost & Näring ser fram emot att de uppdaterade riktlinjerna blir ett kraftfullt verktyg för att stärka skolmåltidens roll i skolans samlade arbete. Vi står gärna till förfogande för fortsatt dialog kring implementering och professionens roll i utvecklingen av framtidens skolmåltider.